

népnevüknek is. Sebestyén abból, hogy a kabarok neve nyomtalan maradt, azt következteti, hogy ezekre alkalmazták a határórt jelentő székely elnevezést. Így aztán meg volna fejtve az is, hogy a székelyek miért nem voltak sohasem magyarok. Sebestyén szerint egyszerűen azért, mert a honfoglalás kori és a későbbi Árpád kori taktika előhadakül mindig idegen népet alkalmazott. Arra a kérdésre, hogy a mai Székelyföldön mikor települtek le: az a válasza, hogy Erdély elfoglalásakor. Ezt ma Szent István korára teszik, tehát a székelyek is akkor vándoroltak át a bihari végekről, a hol Erdély elfoglalása után már nem lett volna semmi szerepük. — Ebben foglalhatjuk össze a lapokból értesülés alapján Sebestyén székely-elméletét. Egész terjedelmében nem fekvén előttünk (az Ethnographia f. é. 1—2 füzeté mindössze a kérdés irodalmát áttekintő első közleményt hozván), csak azt a megjegyzést tehetjük rá, hogy a „szék”. „szik” szóból származtatást ismerjük már a XVI. sz. Szamosközi (nem Szamosi!) óta Hunfalvin át Réthyig és Tagányiig; a kabar-származtatás elmélete a Pauleré. Hogy Sebestyén mivel viszi előbbre a kérdés megoldását, ezután tűnik ki. Azt hisszük — az ő szavaival élve — hogy „a magyarázók ötletesége még mindig nincs vele kimerítve!”

— *A régi jó világból* (Kolozsvár 200 év előtt) cz. a *Gyalui Farkas* egy szellemes kis korfestő történeti elbeszélést írt, melyben a XVII. sz. régi kolozsvári életet néhány ecsetvonással igen találóan jellemzi. Eredetileg a Kolozsvár tárczájában jelent meg, s különnyomatban (30 l.)

— *Merza Gyula*: „*Svájczai képek*” cz. a tavalyi útazását írja le kedves úti rajzok keretében, élenkítve kedélyes epizodok, szellemes megjegyzések és jellemző összehasonlítások által.

— *Csernelházi Chernel István*, a ki nem rég „*Útazás Norvégia végvidékeire*” cz. szép munkájával vívott ki méltó elismerést, legújában „*A lábszánkózás kézikönyvé*”-t írta meg, hogy ennek a norvég sportnak nálunk is mennél több barátot szerezzen. (781. l.) Kapható Lampel R. Budapesten 1 forintért.)

Folyóiratok.

Az *Akadémiai Értesítő* jan. (85.) füzeté közli az Akadémia belső tagjainak névsorát. Utána *Fayer* László közli „Bevezető tanulmány az 1843-iki büntetőjogi javaslatokhoz” cz. akadémiai felolvasását. *Vadnay* Károly jelentést tesz a tavalyi Kóczán-pályázatról; hat magyar történeti dráma küldetett be, melyek közül egy sem üti meg egészen a mértéket, *Pecz* Vilmos, Konstantinos Porph. után megállapítja, hogy Árpádnak 5 fia s ezeztől 5 férfi unokája volt. A febr. (86.) füzetben *Horváth* Géza közli Frivaldszky János természettudós felett tartott akadémiai emlékbeszédét. *Setälä* Emil kültag közzéteszi akad. székfoglaló értekezésének bevezetését. (A székfoglalót lásd a Nyelvőr jan. és febr. füzetében.) Ezután *Volf* György. „Az egyházi szláv nyelv hazája és a magyar honfoglalás” cz. értekezésének kivonatos ismertetése következik. *Kuncz* Ignác kivonatban közli. „Az állami önkormányzat” cz. székfoglaló értekezését;

A *Századok* jan. (1.) füzetében *Fraknoi* Vilmos leírja az 1458. ban, I. Mátyással szemben trónkövetelőül fellépett Anna királyi hercegnőnek, ki Albert kir. leánya és Vilmos szász herceg neje volt, történetét. *Wertheimer* Ede kiadatlan okmányok alapján néhány érdekes adattal pótolja a második magyar hírlap, a Magyar Kurir eddig ismert történetét. *Stessel* József kiigazítja és kiegészíti az „Osztrák-Magyar Monarchiá“-nak Sopron és Moson vármegyék leírását és történetét tárgyaló cikkét. *Wertner* Ede megállapítja Garam-Mikolai Básnak, V. István ifjabb király országbírójának genealogiáját. Azután az újabb történeti irodalom ismertetése, új könyvek jegyzése s vegyes közlések következnek.

Az *Archeologiai Értesítő* febr. (1.) számában *Reinecke* Pál 18. ábra kíséretében ismerteti a magyarországi szkytha régiségeket. *Téglás* Gábor bemutatja a Berzovia (Zsidovin) községben talált római bronzsisakot és bronzszobrocskát. *Lehóczky* Tivadar a mező-kászonyi (Beregmegye) gót sírban talált üveg, ezüst, gyöngy és borostyánkő emlékeket ismerteti és mutatja be. *Kemény* Lajos több új adatot közöl a kassai dóm XIV.—XVI. századi történetére vonatkozólag. *Gróh* István a gömörmegyei Hisnyó róm. kath. templomának falkepeit, *Nagy* Géza pedig az ezredévi kiállítás hadtörténelmi emlékeit ismerteti. Levelezés, irodalom, vegyesek stb.

A *Magyar Történelmi Életrajzok* jan. (XIII. évf. 1.) füzetében *Zichy* Antal megkezdi Gróf Széchenyi István életrajza második kötetét. E füzetben Széchenyi életének 1845—48. közötti eseményeit tárgyalja. A nagy eseményekben gazdag élet s a mozgalmas idők kiválóan szép leírását Széchenyi, Barabás által olajba festett arczképének s naplója utolsó lapjának másolata díszesítik, mint önálló képek; a szöveg közé nyomva 21. arczképet (Ferencz József főhg. IX. Pius, Br. Vay Miklós, Somsich Pál, Szalay László, Br. Perényi Zsigmond, Szentkirályi Mór stb.) és több fényképfölvételt találunk.

A *Történelmi Tár* jan.—apr. (I.—II.) kettős füzetében *Szerémi* (herceg Odeschalchi Arthur) okleveleket közöl a berencsi Majthényi család levéltárából, melyek közül egy néhány minket erdélyieket érdekel. *Beke* Antal a kolozs-monostori konvent levéltárának regestáit közli 1417—1461-ig. A Vegyesek közt *Veres* Endre kolozsvári ötvös czéhszabályokat közöl a XVIII. sz. közepéről.

A *Turul* múlt évi 4. füzetében *Varju* Elemér az országos kiállítás czímertani és sphragistikai emlékeit ismerteti 19 pecsétrajz kíséretében. *Petrovay* György befejezi az Ilsvay család történetét, 15. czímerrajzzal; *Makay* Dezső pedig a Csanád-nemzetség Waffa és Bogyoszló vonalainak leszármazását. *Wertner* Rezső a Csák-nemzetség szlavoniai ágának történetét és leszármazását ismerteti. A heraldikai társaság múlt évi működését ismertető titkári jelentéssel s jegyzőkönyvekkel záródik be a füzet.

A *Földrajzi Közlemények* I. füzetében a szerkesztő közli a tagok névsorát. A társulat tagjainak száma 1897. elején összesen: 593. — *Hanusz* István Magyarország népesedési mozgalmait ismerteti, összehasonlítva a külföldi népesedési mozgalmakkal. *Latinovics* Géza igen érdekesen írja le a

Maharadsák honában, Ceylon szigetén és Elő-Kelet-Indiában tett útazását. Végül az újabb expedíciók ismertetése, külföldi statisztika s vegyesek állanak. — A II. füzetben *Téglás* Gábor ismerteti Dácia és Moesia földrajzi összeköttetéseit időszámításunk kezdetén. *Lasz* Samu a „Gaea“ után kivonatban közli Bonnel de Mézières francia tudós megfigyeléseit arra nézve, hogy miként válnék művelhetővé a francia Szahara? *Hanusz* István bemutatja a Vörös-tenger kikutatására küldött osztrák expedíció által elért eredményeket. Ezek után az újabb gazdag szakirodalom ismertetése, vegyesek s jegyzőkönyvek következnek.

Az *Erdély* 1896. évi 10—12. füzetének nevezetesebb cikkei a következők. *Czirbusz* Géza „Hegyen-völgyön“ cz. a. leírja a radnai havasok vidékét, *Solymásy* Adolf a Bucsecsét, *Derzsi Kovács* Ferencz pedig az udvarhelyszéki Lobogó hegyet és környékét. *Jancsó* Benedek ismerteti Hankó Vilmosnak, a „Székelyföld“ írójának életét. *Szádeczky* Lajos „A kolozsvári Báthoriház legendája“ czimű cikkében megállapítja a hagyomány és historia alapján, hogy e ház a fejedelmeknek nem tulajdon palotája, hanem csak rendes szállása volt, a ház Kakas István tulajdona volt. E ház a mai Szathmáry-féle ház, a főtér keleti oldalán, közel a Közép-utca sarkához. — A füzetet esinos kivitelű képek díszesítik

A *Magyar Nyelvőr* jan. (1.) füzetében a szerkesztőség három pályadíjat tűz ki valamely helyi nyelvjárás leírására, hogy ezzel is ébressze a nyelv-mívelés hazafias irányú törekvése iránt az érdeklődést. *Setälä* Emil megkezdi „Egy történetelötti hangviszony“ cz. akadémia székfoglaló értekezésének közlését. *Ponori Thewrewk* Emil Ihering „Der Zweck im Recht“ cz. művének az udvariasságról szóló érdekes szakaszát ismerteti. *Melich* János, Szarvas G. hagyatékából német jövevény szokat közöl. *Joannovics* György meghatározza, hogy a „föltételez“ igét miféle jelentésben és alakban kell használni. A szakirodalom ismertetése, nyelvújítási adatok s magyarázatok után végül egy moldvai szomorú magyar népdalt találunk. — A febr. (2.) füzetben *Tóth* Béla szólásokat magyaráz. *Setälä* Emil befejezi „Egy történetelötti hangviszony“ cz. akad. székfoglalóját. *Szell* Farkas a „szavatos“ szó eredetét és jelentését vizsgálja. *Asbóth* Oszkár észrevételeket tesz *Melich* Jánosnak a januári füzetben közzétett „Német jövevényyszók“ cz. közleményére. *Wolff* Béla a Harmat Gézától közzétett színészeti szótárt bővítgeti. — Ezután irodalom s más vegyesek következnek. Az „Egyveleg“ cz. rovatban a historicusokra és nyelvészekre egyaránt érdekes közlemény *Kardos* Albert „Horváth István feltámadt“ cz. rövid cikke, melyben elítéli *Ferenci Gyula* debreczeni tanár nyelvészkedését, ki tanári székfoglalójában a Kr. előtti 2000. év táján élt *szumer* és *akkad* népek neveit minden tüzetesebb indokolás nélkül magyar szavakkal hozza rokoni összeköttetésbe.

Az *Egyetemes Philologiai Közlöny* jan. (1.) füzetében *Némethy* Géza Euhemerus tanainak a sibyllai jóslatokban található nyomairól értekezik. *Pécz* Vilmos Konst. Porphy. után megállapítja Árpád családjának nemzedékrendét Taksønnyig. *Radó* Antal olasz kútfők alapján ismerteti a XVII. századi

olasz irodalom egy eddig kevés figyelemben részesült munkásának, ifjabb Michelangelo Buonarroti-nak életét. *Danka* Placid szójátékokat közöl Arany Aristophaneséből. *Prikkel* Marián a „kocsi“ szó magyar eredetét mutatja ki. *Binder* Jenő érvekkel támogatja abbéli kétségét, hogy a Csokonainak tulajdonított „Magahitt kalmár“ cz. költeményt csakugyan Csokonai írta volna. — A Vegyesek közt különösen érdekes K. L. nek „A magyar mythologia mint görögpótló tantárgy“ cz. közleménye. — A febr. (2.) füzetben *Némethy* Géza közli Horatius, Juvenalis s Vergilius magyar fordítója: Barna Ignác orvos felett az akadémiában tartott emlékbeszédét. *Radó* Antal ismerteti ifjabb Michelangelot, mint drámaíró, lyrikust és szatyraköltőt. *Vári* Rezső folytatja a Medici-könyvtárban levő Nazianzi Gergely codexének ismertetését. *Bleyer* Jakab megkezdi „A magyar vonatkozású német történeti népénekek 1551-ig“ cz. kiválóan érdekes közleményét. *Heinrich* Gusztáv a Toldi-kérdéssel behatóan foglalkozó két újabb philol. programmértekezést ismertet. — A márcz. (3.) füzetében *Fináczy* Ernő előadja a folyóirat 20 éves történetét. *Hegedűs* István Aristophanes „Madarai“-t és az ó-attikai vígjátékot ismerteti. *Sebestyén* Károly „A görög gondolkodás kezdetei“ cz. alatt közli sajtó alatt levő hasonló című művének bevezetését, mely műve a Sokrates előtti görög philosophiával foglalkozik. *Bleyer* Jakab folytatja a magyar vonatkozású s 1551. előtt létrejött német történeti népénekek bemutatását és ismertetését. *Kardos* Albert vonatkozással Illésy Jánosnak e folyóirat mult évi decz. füzetében megjelent cikkére — Balassa Bálint és Dobó Krisztina viszonyát vizsgálja. *Kropf* Lajos hozzá szól még egyszer a kocsi szó eredetéhez. Irodalom, vegyesek s könyvészet zárják be a füzetet.

Az *Irodalomtörténeti Közlemények* I. füzetében *Badics* Ferencz megkezdi akad. székfoglaló értekezésének, az első magyar irodalomtörténetirő, Pápay Sámuel élete és működése történetének közlését. *Tóth* Rezső ismerteti Ludas Matyi írójának, Fazekas Mihálynak életét és költészetét. *Szilády* Áron ismerteti és közli azon pasquillust „melyet 1631-ben az erdélyi főbb udvari emberekről, főkép magáról Brandenburgi Katalinról és Csáki Istvánról írtak, és Csáki István cantio apollogicáját. — Az adattárban *Dézsi* Lajos Heyden Sebald nürnbergi iskolamester gyermeki beszélgetéseit közli, új adalékkal Sylvester János irodalmi működéséhez. *Ferenczi* Zoltán is új adatokkal vet világot az iskolai színjáték és Felvinczy György történetére. *Récsey* Viktor, Révai Miklós leveleit Paintnerhez, *Lévay* József, Fábrián Gábor leveleit Édes Alberthez, *Borovszky* Samu Kölesei egy levelét s *Czékus* László Jászay Pál naplóját közli.

Az *Erdélyi Gazda* mult évi (XXVIII. évf.) utolsó füzetében „*Erdélyi Gazdaságtörténelmi Szemle*“ cz. a. egy új és állandó rovatot nyitott, az Erdély mezőgazdasága, ipara és kereskedelme multjából fennmaradt történeti adatok egybegyűjtésére és közzétételére. E rovatban eddig a következő cikkek jelentek meg. Az 1896. 13. sz. ban *Szádeczky* Lajos a Székely Oklevéltárból közli Gyergyó-Újfalun törvényét a mezei kártevők megbüntetésére 1581-ből. *Veress* Endre az E. M. E. kézírattárából közli a szamosfalvi gazdaság tisztartójának az uradalomra vonatkozó naplójegyzeteit 1589. és 1590. ből. — Az idei I.

számban ifj. *Lészy* Ferencz két oklevél alapján ismerteti azokat a módokat és eszközöket, a melyek segélyével igyekeztek földesuraink a múlt században jobbágyaik számát növelni. *Szádeczky* Lajos az I. és II. számában a fogarasi Boér család leveles tárából ismerteti és közzéteszi Bethlen Gábor utasítását fogarasi udvarbírája számára, melyből a nagy fejedelmet mint tapasztalt és takarékos nagybirtokost ismerjük meg. A II-ik számban még *Barabási* István közli nemes Simon Mihály deésfalui gazda béreskönyvét 1693—94-ből.

A *Petőfi Múzeum* 42—43. számában *Ferenczi* Zoltán ismerteti Petőfi eltűnésének irodalmát, megkezdi a „Petroviesék Félégyházán“ cz. cikkének közlését. Azután mutatóványokat közöl az újabb angol Petőfi-fordításokból. *Szász* Zsombor, Birger Schöldström után ismerteti a svéd Petőfi-bibliographiát. Végül repertorium a Petőfi-literatúrához s vonatkozások Petőfire s vegyesek olvashatók a gazdag tartalmú füzetben.

A *Magyar Könyvszemle* 1896. évi 4. füzetében *Kanyaró* Ferencz a Melius idejében keletkezett fontosabb prot. vitaíratokat ismerteti, köztük Kolozsvári Basilius István, Thordai Sándor András és Csázmai István erdélyi írók műveit. *Thaly* Kálmán olasz forrás után ismerteti a budai mufti könyvtárát az 1684. és 1683. évekből. *Észtegar* László az egyetemes repertorium fontos kérdését tárgyalja. *Herzfelder* A. Rezső befejezi Kolozsvári Czementes János ötvös könyvének közlését; *Zolnai* Gyula pedig nyelvészeti jegyzeteket csatol ahoz. Végül irodalom és egyes közlemények következnek.

A *Protestans Szemle* jan. (1.) számában *Földváry* László a XVII. század közepén élt Paksi K. György, dunamelléki ref. püspök éltét és működését ismerteti. *Csiky* Lajos az állam és egyház viszonyát fejtegeti a keresztyén-ség nyolcz első századában. *Ruszkay* Gyula Furrer után arról értekezik, hogy vajon felel-e a keresztyén vallás a ker. népek botlásaiért? — A febr. (2.) füzetben *Stromp* László Melanchton születésének négyszázados fordulója alkalmával egy szép cikkben emlékezik meg róla, Germánia praeceptoráról. *Csiky* Lajos folytatva fejtegeti az állam és az egyház viszonyát. *Jausz* Vilmos Comenius művei alapján ismerteti annak az akadémiai oktatásra vonatkozó elveit. Irodalom s a beküldött könyvek jegyzőke zárják be mindkét füzetet.

S. L.

Szakosztályi Értesítő.

Az »Erdélyi Múzeum-Egylet« bőleselet-, nyelv- és történettudományi szakosztálya f. évi február hó 21-én (vasárnap) d. e. 11 órakor a Városháza tanástermében dr. Szamosi János elnöklete alatt felolvasó ülést tartott, melyen szép számú közönség volt jelen.

Felolvasást tartottak: *Dr. Csengeri János*: Propertius költészetéről; *Veress Endre*: Izabella királyné Oppelnben tartózkodásáról; *Dr. Gyalui Farkas*: Apróságokat olvasott fel Vajda Jánosról.

Új tagokul jelentkeztek és felvették: *Merza Gyula* az Erdélyi Kárpát-egylet pénztárosa és *Tóth Jenő* tanárjelölt Kolozsvárt (aj. a titkár).